

Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi*

Investigation of the effects of bilingualism on the development of receptive and expressive language in children in early childhood

Murat Özpolat¹, Mehmet Sağlam²

Makale Geçmişi

Geliş : 1 Temmuz 2020

Düzeltilme : 7 Eylül 2020

Kabul : 3 Ekim 2020

Makale Türü

Araştırma Makalesi

Article History

Received : 1 July 2020

Revised : 7 September 2020

Accepted : 3 October 2020

Article Type

Research Article

Öz: Bu çalışmada erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir. Araştırma Adıyaman ilinde 2-7 yaş aralığındaki iki dilli ve tek dilli 120 (60+60) çocuk ile yürütülmüştür. Veri toplamada, kişisel bilgi formu ve Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) kullanılmıştır. Araştırmadan elde edilen verilerin analizi için uygun istatistik program kullanılmış, elde edilen veriler Kolmogorov-Smirnov testi, t testi, Tukey, ANOVA ve Ki-kare testi kullanılarak analiz edilip değerlendirilmiştir. Araştırma sonucunda; iki dilli ve tek dilli çocukların alıcı ve ifade edici dil becerileri karşılaştırılmış ve gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı sonucuna ulaşılmıştır. Araştırmada her iki grubun dil gelişimlerine etki edebilecek diğer faktörler de ele alınmıştır. Bu faktörlerden; yaş, cinsiyet, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra sayısı, okul durumu, kitap okuma sıklığı, ekran kullanım süresi açısından anlamlı fark bulunmazken, çocukların yaşadığı yer, anne eğitim durumu, anne ve baba mesleği, aile yapısı, çocukla kitap okuma sıklığı, ekran kullanma yaşı ve ekranı kiminle kullandığı değişkenleri açısından iki dilli çocuklar lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Anahtar Kelimeler: İki dillilik, Dil gelişimi, Alıcı dil, İfade edici dil

Abstract: The aim of this study was to investigate the effect of bilingualism on the development of receptive and expressive language in early childhood. The research was carried out with 120 (60+60) bilingual and monolingual children between the ages of 2-7 in Adıyaman province. Personal information form and Turkish Early Language Development Test (TEDIL) were used for data collection. Appropriate statistic program was used for the analysis of the data obtained from the study. The obtained data were analyzed and evaluated using Kolmogorov-Smirnov test, t test, Tukey, ANOVA and chi-square test. As a result of the research; Receptive and expressive language skills of bilingual and monolingual children compared and it was no statistically significant difference between the groups. In the research, other factors that may affect the language development of both groups were also discussed. Of this factors; while there was no significant difference in terms of age, gender, father education level, number of rows between siblings, school status, frequency of reading books, screen usage time; it was determined that there was a significant difference between in favor of bilingual children in terms of the place where the education level of the mother, the occupation of the mother and father, the family structure, the frequency of reading books with the child, the age of using the screen and who used the screen.

Key Words: Bilingualism, Language development, Receiver language, Expressive language

DOI: 10.24130/eccd-jecs.1967202043282

* Bu çalışma "Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi" adlı yayımlanmış yüksek lisans tezinden (624543) üretilmiştir.

¹ Osmaniye Korkut Ata Üniversitesi, Osmaniye Meslek Yüksekokulu, Çocuk Bakımı ve Gençlik Hizmetleri Bölümü, murat.ozpolat2@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0002-7917-6345>

² İnönü Üniversitesi, Sağlık Bilimleri Fakültesi, Çocuk Gelişimi Bölümü, pdgsaglam@gmail.com, ORCID: <https://orcid.org/0000-0003-1784-4472>

SUMMARY

Introduction

Language acquisition is an important process in early childhood. In this period, the child may be exposed to another language or languages other than the language used in the family. The effects of a second language acquisition on the child are still controversial. In this study, the effect of bilingualism on development of receptive and expressive language of children in early childhood was investigated.

Method

The causal comparative research method, one of the quantitative research methods, was used in the study. The sample of the study consisted of 120 bilingual ($n = 60$) and monolingual ($n = 60$) children aged between 2-7 years residing in the city center and villages of Adiyaman province. Purposeful sampling method was preferred for sample selection. Personal information form and Test of Early Language Development in Turkish (TEDIL) were used for data collection. An appropriate statistical program was used to analyze the data obtained from the study, and the data obtained were analyzed and evaluated using the Kolmogorov-Smirnov test, t test, Tukey, ANOVA and Chi-square test. When the socio-demographic characteristics of the children participating in the study were examined, 45.5% of the girls were monolingual and 54.5% were bilingual; 55.6% of men were monolingual and 44.4% were bilingual. 13.3% of monolingual users were included in the group of 24-36 months, 20.0% 36-48 months, 20.0% 48-60 months, 33.3% 60-72 months, and 13.3% 72-84 months; 11.7% of bilingual ones were included in the group of 24-36 months, 6.7% 36-48 months, 23.3% 48-60 months, 35.0% 60-72 months, and 23.3% 72-84 months.

Results

There was no significant difference in terms of children's age, gender, father's education level, number of siblings, order between siblings, school status, frequency of reading books, and screen usage time; whereas, A statistically significant difference was found between the residence place of the children, mother's education level, parents' profession, family structure, frequency of reading book with child, screen usage age, and people with whom they used the screen. As a result of the study, receptive language and expressive language skills of bilingual and monolingual children were compared and it was concluded that there was no statistically significant difference between the two groups.

Conclusion and Discussion

The distribution of the receptive language parts of the groups was examined and it was determined that the receptive language parts of those using one language and two languages were similar. When the expressive language parts of the groups were also examined, it was seen that the groups were similar, and the use of two languages or single language did not make a significant difference on the expressive language parts. When the verbal language performance of the groups was examined, a statistically significant difference was found due to the bilingual group. Tulu (2009), in his study, examined the factors affecting the language development of bilingual and monolingual children and stated that monolingual children had higher scores in the Peabody language test than bilingual ones. In her study, Şeker (2010), investigated whether or not foreign language acquisition contributes to children's language development in preschool period. Language

Processing Test (Language Usage Scale) adapted to Turkish by Layza Eskinazi was used in the study and it was aimed to measure the language usage skills of 6 year-old children with and without preschool education. As a result of the study, it was stated that the children who received foreign language education in all subscales obtained significantly higher scores. Canan (2012), in the study entitled “The Effect of Bilingualism on the Development of Mind Theory in Preschool Children”, examined the language development levels of bilingual and monolingual children and found no significant difference between the TEDIL scores of the children. However, a significant difference was found between the bilingual and monolingual children 'mental theory development scores included in the study in favor of bilingual children. In his study, Koşan (2015) stated that the language spoken frequently at home made a significant difference in school readiness of bilingual children receiving and not receiving pre-school education and this difference was only in favor of Turkish speakers at home.

GİRİŞ

Dil, duygu, düşünce, bilgi, tutum, inanç ve değerleri, kültürü öğrenme ve aktarma gibi işlevleri gerçekleştirirde kullandığımız etkili bir iletişim aracıdır (Doğan, 2017). Ünlü Dil bilimci Ferdinand de Saussure, dili, işaretler ve göstergelerden oluşan bir sistem olarak tanımlamıştır (Köktürk ve Eyri, 2013). N. Chomsky' e göre birey, sezgisel olarak bir ana dili bilgisi ile doğar ve bu bilgi bireyde fark edilmese de mevcuttur. Hangi dilsel topluluk olursa olsun tüm insanlar, beyinlerinde doğuştan bir dil bilimsel sisteme sahiptirler (Koşan, 2015).

Çocuklar, dili öğrenmek için gerekli ilkeleri, bilgileri, sözcükleri ve kalıpları erken çocukluk döneminde kazanmaktadır. Çocuklar konuşmayı başkalarından duydukları seslere uyma ve taklidin yanı sıra, sözcüklerin ihtiyacı olan anlamlarını anlamayla öğrenirler (Yavuzer, 2016). Dilin kazanımı kelimelerin, sayıların, sembollerin kazanılması, saklanması ve dil kurallarına uygun olarak kullanılmasının gelişimi şeklinde tanımlanmaktadır. Çocuklar için yeni bir şeyler öğrenmek her zaman zor olmuştur. Dilin kazanımı da çok kolay olmamaktadır. İstek ve ihtiyaçlarını ağlayarak anlatmaya çalışan çocuk, dil kazanımı yoluyla dünyayı keşfetmeye başlamakta ve ne istediğini ses ve semboller yoluyla kolayca anlatabilmektedir (Erdoğan ve ark., 2005). Bu semboller nesne ve olayların geçici temsilcileri ve kavramların parçası olup, kültürden kültüre farklılık göstermektedir (Sağlam, 2015).

İnsanlar dili, önce aile bireylerinden sonra yakın çevresinden edinir. Çevre gelişip genişledikçe dil de gelişir. Genişleyen bu çevrede farklı bir dil kullanımı mevcut ise çocuk da bu ikinci dili edinecek ve kullanacaktır (Tulu, 2009). Gelişim süreci içerisinde bireyler ana dilin yanı sıra birden fazla dil ve dil kuralları ile karşılaşmaktadırlar (Canan, 2012). Bu durumda iki veya çok dillilik kavramları ortaya

çıkılmaktadır. İki dillilik (bilingualism), iki farklı dilde iletişim kurabilme becerisidir. Çocuğun iki dilli olabilmesi için, her iki dili de etkin kullanabilmesi ve kendini ifade edebilmesi gerekir (Doğan, 2017). Morris (2002), çift dilli çocukların, dil kazanımında farklı bir yol izlemekte olduğunu ve öğrendikleri dillerin hem fonetiğini hem kullanım bilgisini hem de anlam bilgisini kazandıklarını belirtmiştir. Bunu yaparken diller arası aktarma kuramına göre bu diller birbirini destekleyerek ilerlemektedir (Aktr. Canan, 2012).

Erken çocukluk dönemi, gelişim alanlarındaki değişimin oldukça hızlı ve etkili olduğu bir dönemdir. Özellikle dil bilişsel gelişimin büyük oranda tamamlandığı bu dönem sosyal bir varlık olan çocuğun anlama, kavrama ve ifade edebilme becerilerini edindiği ve bu becerileri etkin kullanmaya başladığı göz ardı edilmemelidir. Bundan dolayı okulöncesi dönemdeki deneyim ve verilen eğitim çocuğun tüm hayatını etkilemektedir. Yaşamın ilk 6 yılını kapsayan bu dönem çocuğun tüm gelişim alanlarının desteklenmesini gerektiren önemli bir dönemdir (Temiz, 2002; Kol, 2011).

Dünya genelinde konuşulan diller üzerine kapsamlı çalışmalar yapan ethnologue.com (url:1)'un Türkiye'de kullanılan diller raporuna göre (Karlı, 2015), 2016 yılında kullanılan dil sayısının 39 olduğu belirtilmiştir (url:1). İki dillilerin tek dillilere göre daha ileri olduklarının en önemli özelliklerinden biri olan bilişsel esneklik birçok araştırma tarafından ortaya konulmuştur. Karlı (2015), tarafından yapılan "Bilişsel Esneklik, İki Dillilik ve Üstbilişsel Kararlar Arasındaki Gelişimsel Bağlantılar" adlı çalışmasında, iki dilli ve tek dilli çocukların üstbilişsel kararların doğruluğu ve bilişsel esneklik düzeyleri incelenmiş olup çalışmaya dahil edilen çocukların bilişsel esneklik seviyelerinde üstbilişsel kararların doğruluğunun düzenleyici rolü irdelenmiştir. Çalışma sonucunda iki dilli çocukların bilişsel esneklik düzeyleri ve üstbilişsel kararların doğruluğu açısından tek dilli çocuklardan daha yüksek performans gösterdikleri belirlenmiştir. Yazıcı ve arkadaşlarının (2010), yaptıkları çalışmada Antalya'da yaşayan 5-6 yaş arası iki dilli çocuklar incelenmiş ve deney grubundaki iki dilli çocukların Türkçe alıcı dil (Peabody Picture Vocabulary Test -PPVT), ifade edici dil (Descoedres Dictionary Test-DDT) ve ortalama sözce uzunluğu (Language FocusedCurriculumforthePreschool-LFC) düzeylerinin kontrol grubundaki çocuklardan daha yüksek olduğu saptanmıştır. Byers-Heinlein ve arkadaşlarının (2013), yaptıkları "Tek Dilli ve İki Dilli Bebeklerde İlişkisel Kelime Öğrenmenin Gelişimi" isimli çalışmada erken iki dilli deneyimin, ilişkisel kelime öğrenmenin gelişimsel yönünü etkileyip etkilemediğini araştırmıştır. Çalışma sonuçları erken iki dilli deneyimin kelime-nesne ilişkilerini kurmadaki temel becerilerin gelişimini engellemediğini, aksine bu işleyişin farklı erken dil ortamlarında güçlü olduğunu ortaya koymuştur. Bu araştırma iki dilli ve tek dilli çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişim düzeylerinin belirlenmesi ve bu bağlamda karşılaştırılmasını amaçlamaktadır.

Araştırmanın Amacı

Bu araştırmada erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi hedeflenmiştir.

Alt Amaçlar

Çalışmada temel amaç iki dilliliğin çocuklarda alıcı ve ifade edici dil gelişimi üzerindeki etkilerinin belirlemektir. Araştırma kapsamında Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) aracı kullanılacaktır. TEDİL aracı ile iki dilli ve tek dilli çocukların;

- İki dilli çocukların alıcı dil becerileri ne düzeydedir?
- İki dilli çocukların ifade edici dil becerileri ne düzeydedir?
- Tek dilli çocukların alıcı dil becerileri ne düzeydedir?
- Tek dilli çocukların ifade edici dil becerileri ne düzeydedir?
- İki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimleri alıcı dil becerileri yönüyle farklılık göstermekte midir?
- İki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimleri ifade edici dil becerileri yönüyle farklılık göstermekte midir?
- İki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimlerini ailelerinin demografik özellikleri yönüyle farklılık göstermekte midir?
- İki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimlerinin ekran kullanımları yönüyle farklılık göstermekte midir?

MATERYAL VE METOD

Bu çalışma erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi amacı ile gerçekleştirilmiştir.

Araştırmanın Türü

Çalışmada nicel araştırma yöntemlerinden nedensel karşılaştırma araştırması yöntemi kullanılmıştır. Nedensel karşılaştırma, var olan bir durumun veya olayın sebeplerini, bu sebepleri etkileyen değişkenleri veya bir etkinin sonuçlarını belirlemeye yönelik araştırma türüdür (Büyüköztürk, 2014).

Araştırmanın Yapıldığı Yer ve Zaman

Bu çalışma 26.06.2018-15.04.2019 tarihleri arasında Adıyaman ili merkez ve bağlı köylerde bulunan iki dil kullanan (n: 60) ve tek dil kullanan (n: 60) 120 çocuk ile ikamet yerlerinde uygun fiziki ortamlarda yapılmıştır.

Araştırmanın Evren ve Örnekleme

Araştırmada çalışma grubunu belirlemek için yapılan güç analizinde; örneklem büyüklüğü 0,95 güven aralığında, %5 yanılma düzeyinde ve %80 evreni temsil etme gücü ile yapılan hesaplamalarda her bir grup için en az 59 kişi olarak belirlenmiştir. Bu doğrultuda Adıyaman ili merkez ve bağlı köylerinde yaşayan 2-7 yaş arasındaki iki dilli (60), tek dilli (60) toplam 120 çocuk ile yapılmıştır. Örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Derinlemesine araştırmalarda çalışmacı, amacı doğrultusunda zengin durumları seçebilmek için amaçlı örnekleme tercih eder. Amaçlı örneklemin türlerinden benzeşik örnekleme bu çalışmada örneklemin belirlenmesinde kullanılmıştır. Benzeşik örnekleme, örneklemin çalışmanın amacı doğrultusunda evrende yer alan benzeşik bir alt grup ya da durumdan oluşturulmasıdır (Büyüköztürk, 2014). Araştırmada iki dilli grubun belirlenmesinde çocuğun aile içinde veya yakın çevresinde çocukla iki dilde iletişim kurulması esas alınırken, tek dilli grubun belirlenmesinde çocuk ile aile ve yakın çevresindeki kişilerin çocuk ile tek dilde (yalnızca Türkçe) iletişim kurması esas alınmıştır. Örneklem seçiminde grupların benzer sosyo-kültürel özellikler taşımasına ve herhangi bir engel durumlarının olmamasına dikkat edilmiştir.

Araştırmaya katılan iki dilli ve tek dilli çocukların yaş ve cinsiyet dağılımları tablo 1 de gösterilmiştir. Tablo 1 incelendiğinde araştırmaya dâhil edilen çocukların yaş ve cinsiyet yönünden benzerlik gösterdiği görülmektedir.

Tablo 1. *Tek dil ve iki dil kullananların cinsiyet ve yaş dağılımlarının ki-kare testi sonuçları*

	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test p değeri	
	Sayı	%	Sayı	%		
Cinsiyet	Kız	30	45.5	36	54.5	x ² =1.212 p= 0.359
	Erkek	30	55.6	24	44.4	

	24-36 ay	8	13.3	7	11.7	
Yaş	36-48 ay	12	20.0	4	6.7	$\chi^2=5.881$ $p=0.208$
	48-60 ay	12	20.0	14	23.3	
	60-72 ay	20	33.3	21	35.0	
	72-84 ay	8	13.3	14	23.3	

Tek ve iki dil kullananların cinsiyet dağılımları incelenmiş, kızların %45,5'i tek dil, %54,5'i ise iki dil; erkeklerin %55,6'sı tek dil, %44,4'ü ise iki dil kullanmaktadır. Yapılan ki-kare analizi sonucunda cinsiyetler arasında anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2=1.212$, $p=0.359$).

Tek dil kullananların yaş ortalaması $\bar{x}=54.80\pm 15.83$, iki dil kullananların yaş ortalaması $\bar{x}=60.48\pm 14,74$ olarak bulundu. Tek dil kullananların %13,3'ü 24-36 ay, %20,0'si 36-48 ay, %20,0'si 48-60 ay, %33,3'ü 60-72 ay, %13,3'ü 72-84 ay grubunda; iki dil kullananların %11,7'si 24-36 ay, %6,7'si 36-48 ay, %23,3'ü 48-60 ay, %35,0'i 60-72 ay ve %23,3'ü 72-84 ay grubunda yer almaktadır. Ki-kare testi sonucunda tek dil kullananlar ile iki dil kullananların yaşlarının birbirine benzer olduğu görülmüştür ($\chi^2=5.881$, $p=0.208$).

Tablo 1'deki veriler incelendiğinde her iki grup arasında cinsiyet ve yaş açısından istatistiksel olarak anlamlı bir fark olmadığı yani her iki grubun birbirine benzer özellikte olduğu belirlenmiştir.

Araştırmaya Alınma Kriterleri;

- Aile içerisinde iki dil konuşulması
- Çocukların 2-7 yaş aralığında olması
- Ebeveynlerin çalışmaya katılım konusunda gönüllü olması
- Herhangi bir işitme ve konuşma probleminin olmaması

Araştırmadan Dışlanma Kriterleri;

- Belirgin konuşma bozukluğu olması
- Veri toplama araçlarındaki bilgilerin tam olarak doldurulamaması
- Veri toplama sürecinin herhangi bir aşamasında çalışmadan ayrılmak istenmesi

Araştırmanın Sınırlılıkları

Araştırma Adıyaman ili merkez ve bağlı köylerde ikamet eden 2-7 yaş arasındaki 60 tek dilli ve 60 iki dilli birey ile sınırlıdır.

Araştırma kapsamında iki dil kullanan ailelerin çocuklarında da TEDİL 'in Türkçe uygulanması araştırmanın bir sınırlılığı olarak değerlendirilebilir.

Adıyaman ilinde çocuklar belirlenirken, iki dilli çocuğun yaşadığı yerden tek dilli çocuklarda seçilmeye özen gösterilmiş ve çocuklar ile ailelerinin demografik özelliklerinin benzer olmasına

dikkat edilmiştir. Araştırmada Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL) kullanılmış, ikincil bir ölçek kullanılamamıştır. Kullanılan TEDİL ölçeği ile araştırmaya dahil edilen çocukların yalnızca bir dildeki (Türkçe) alıcı ve ifade edici dil becerileri ölçülmüştür.

Veri Toplama Yöntemi ve Araçları

Çalışmanın örneklem seçiminde amaçlı örnekleme yöntemi tercih edilmiştir. Amaçlı örneklemin türlerinden benzeşik örnekleme bu çalışmada örneklemin belirlenmesinde kullanılmıştır. Araştırmada iki dilli grubun belirlenmesinde çocuğun aile içinde veya yakın çevresinde çocukla iki dilde iletişim kurulması esas alınırken, tek dilli grubun belirlenmesinde çocuk ile aile ve yakın çevresindeki kişilerin çocuk ile tek dilde (yalnızca Türkçe) iletişim kurması esas alınmıştır. Örneklem seçiminde grupların benzer sosyo-kültürel özellikler taşımasına ve herhangi bir engel durumlarının olmamasına dikkat edilmiştir.

Veri Toplama Araçları

Çalışmanın örneklemini oluşturan çocukların demografik bilgilerini almak için “Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisini belirlemeye yönelik olarak araştırmacı tarafından oluşturulan “Kişisel Bilgi Formu dil gelişimlerini değerlendirmek için ise “Türkçe Erken Dil Gelişim Testi” (TEDİL) kullanılmıştır. Araştırmaya başlamadan önce Etik Kurul (2018/13-28) izni alınmış ve çalışmaya katılan her bir çocuğun ebeveyni Onam Formu aracılığı ile bilgilendirilerek yasal izinleri alınmıştır.

Kişisel Bilgi Formu

Araştırmacı tarafından hazırlanan “Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisini belirlemeye yönelik kişisel bilgi formu” ile çocukların yaş, cinsiyet, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra sayısı, anne ve baba eğitim düzeyleri, anne ve baba meslekleri, aile yapısı, okul ve kreş deneyimi, çocukla kitap okuma sıklığı, çocuğun ekrana maruz kalma süresi ve ekran kullanım şeklini belirlenmeye çalışılmıştır.

Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL)

Hresko, Reid ve Hammill (1999) tarafından Amerika Birleşik Devletleri’nde geliştirilen “Test of Early Language Development-Third Edition (TELD-3)”, testi 2 yaş 0 ay ve 7 yaş 11 ay arasındaki çocukların alıcı ve ifade edici sözel dil becerilerini ölçmek amacıyla hazırlanmış, Güven ve Topbaş (2011) tarafından Türkçe’ye uyarlanmıştır. Uluslararası alanyazında Test of Early Language

Development-Third Edition: Turkish Version (TELD-3: T) şeklinde tanımlanmış ve Türkçe Erken Dil Gelişimi Testi (TEDİL) adıyla ülkemizde kullanılmaya başlanmıştır (Topbaş ve Güven, 2013).

TEDİL, ile dilin anlambilgisi, biçimbilgisi, sözdizimi, sesbilgisi ve edimbilgisi olarak tanımlanan beş bileşeni test alt maddeleri aracılığıyla doğrudan ölçülmektedir. TEDİL testi Form A ve Form B olmak üzere iki paralel formdan oluşmaktadır. Kullanmış olduğumuz Form A alıcı dil alt testinde anlambilgisini ölçen 24 madde, dilbilgisini ölçen 13 madde bulunurken; ifade edici dil alt testinde anlambilgisini ölçen 22 madde, dilbilgisini ölçen 17 madde olmak üzere toplam 76 madde bulunmaktadır (Topbaş ve Güven, 2013).

TEDİL ile sözlü dil bileşik standart puanı ve bu puana katkıda bulunan alıcı dil ve ifade edici dil alt testleri puanları ölçülür. Sözlü dil standart puanı, alıcı dil ve ifade edici dil alt test puanlarının birleştirilmesinden elde edilen ve çocuğun tüm sözel dil becerisinin en iyi göstergesidir. Alıcı dil alt testi, çocuğun dili anlama performansını ölçerken, ifade edici dil alt testi çocuğun sözel iletişim becerisini ölçmektedir (Topbaş ve Güven, 2013).

TEDİL alt testlerinin birbiri ile korelasyonu için elde edilen puanlar Pearson r korelasyon katsayısı yöntemiyle analiz edilmiştir. Sonuçta alıcı dil ve ifade edici dil alt testleri korelasyon katsayısının .87 ile .90 arasında olduğu, ortanca değerinin .89 olduğu belirtilmiştir. Bu değerler TEDİL alt testlerinin birbirleri ile yüksek bir ilişkiye sahip olduğunu göstermektedir. (Topbaş ve Güven, 2013).

TEDİL'in madde geçerliliği alt testlerinin örneklemin tümünde elde edilen verilerle toplam puan-madde Cronbach Alfa katsayıları Form A alıcı dil alt testi 39 madde için .88, Form B alıcı dil alt testi 37 madde için .90, Form A ifade edici dil alt testi 39 madde için .90, Form B ifade edici dil alt testi 39 madde için .90 olarak çok yüksek bulunmuştur (Topbaş ve Güven, 2013).

TEDİL testi, uzmanlar tarafından uygulanması gereken bir testtir ve testi uygulayacak uzmanın teste ilişkin formal bir eğitimden geçmiş olması gerekmektedir. Uygulama süresi çocuğun yaş ve becerisi doğrultusunda 15-30 dakika arasında değişebilmektedir (Topbaş ve Güven, 2013).

Verilerin Analizi

Elde edilen tüm veriler uygun istatistiksel yöntemlerle analiz edilmiştir. Tanımlayıcı istatistikler olarak ortalama, standart sapma, yüzde, medyan ve tepe değeri kullanılmıştır. İncelenen sürekli değişkenlerin normal dağılım parametrelerini karşılayıp karşılamadığı Kolmogorov-Smirnov testi ile değerlendirilmiş, normal dağıldığı tespit edilenlerde bağımsız örneklem t testi, ANOVA ve ki-kare testi kullanılmıştır. İki grup arasındaki farkı saptamak için kullanılan t testi, birbiriyle ilişkisiz değişken ortalaması arasındaki farkın anlamlı olup olmadığını test edilmesi veya iki grubun bir

sürekli değişken üzerinden aldıkları değerlerin karşılaştırılmasında kullanılmaktadır (Seçer, 2017). İlişkisiz üç yâda daha fazla düzeyi bulunan bir bağımsız değişkenin, sürekli bir bağımlı değişken üzerindeki etkisini belirlemek için ise ANOVA testi kullanılmıştır. ANOVA tablosunda bulunan değerler için farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için Tukey testi kullanılmıştır (Seçer, 2017). Kategorik değişkenlerin karşılaştırılmasında, ki-kare testi kullanılmıştır. Bu test; iki sınıflamalı (kategorik) değişken arasında anlamlı bir ilişki olup olmadığını test etmek için yapılmaktadır (Büyüköztürk, 2014). Anlamlılık düzeyi .05 ya da altı anlamlı kabul edilmiştir.

BULGULAR

Erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisinin incelenmesi adlı çalışmadan elde edilen bulgular uygun yöntemlerle analiz edilmiş.

Analiz sürecinde tablo 2, 3, ... 7 ve 8'de ki-kare testi, tablo 9, 10, 13 ve 14'te ANOVA, tablo 11'de t testi, tablo 12'de ANOVA ve Tukey testi kullanılmıştır.

Tablo 2. Tek dil ve iki dil kullananların yaşadığı yer, anne ve baba eğitim durumları, anne ve baba meslek durumları dağılımlarının ki-kare testi sonuçları

		Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test p değeri
		Sayı	%	Sayı	%	
Yaşadığı yer	Şehir	55	91.7	39	65.0	$x^2=12.570$
	Köy	5	8.3	21	35.0	$p<0.05$
Anne Eğitim Durumu	Okur-yazar değil	0	0.0	5	8.3	
	İlkokul	22	36.7	30	50.0	
	Ortaokul	13	21.7	13	21.7	$x^2=13.493$
	Lise	17	28.3	5	8.3	$p<0.05$
	Önlisans- lisans	8	13.3	5	8.3	
	Lisansüstü	0	0.0	2	3.3	
	İlkokul	29	48.3	38	63.3	
	Ortaokul	10	16.7	7	11.7	
	Lise	8	13.3	6	10.0	$x^2=3.834$

Baba Durumu	Eğitim	Önlisans-	10	16.7	5	8.3	p=0.429
		lisans					
		Lisansüstü	3		4	6.7	
			5.0				
		Ev hanımı	51	85.0	54	90.0	
Anne Durumları	Meslek	İşçi	6	10.0	0	0.0	x ² =7.086 p<0.05
		Memur	3	5.0	6	10.0	
		Çiftçi	8	13.3	22	36.7	
		İşçi	28	46.7	13	21.7	x ² =12.276 p<0.05
Baba Durumları	Meslek	Memur	8	13.3	10	16.7	
		Serbest	16	26.7	15	25.0	
		Meslek					

Tek dil kullananların %91,7'si şehirde, %8,3'ü köyde; iki dil kullananların %65,0'i şehirde, %35,0'i ise köyde yaşamaktadır. Tek dil kullananlar ile iki dil kullananların yaşadıkları yer ile ilgili değişken karşılaştırılmış, tek dil kullanan ailelerin ağırlıklı olarak şehir merkezinde yaşadıkları iki dil kullanan ailelerin ise köyde yaşadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakarak ailelerin şehir merkezinde ağırlıklı olarak tek dili (Türkçe'yi) tercih ettikleri yönünde değerlendirilmiştir ($x^2=12.570$, $p<0.05$).

Çocukların anne eğitim düzeylerine bakıldığında, tek dil kullananların annelerinin %36,7'si ilkökul, %21,7'si ortaokul, %28,3'ü lise, %13,3'ü önlisans-lisans mezunu; iki dil kullananların annelerinin %8,3'ü okur-yazar değil, %50,0'si ilkökul, %21,7'si ortaokul, %8,3'ü lise, %8,3'ü önlisans-lisans ve %3,3'ü lisansüstü mezundur. Ki-kare testi ile tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar karşılaştırılmış, gruplar arasında annenin eğitim durumu yönünden istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($x^2=13.493$, $p<0.05$).

Baba eğitim düzeylerine bakıldığında ise, tek dil kullananların babalarının %48,3'ü ilkökul, %16,7'si ortaokul, %13,3'ü lise, %16,7'si önlisans-lisans ve %5,0'i lisansüstü mezunu; iki dil kullananların babalarının %63,3'ü ilkökul, %11,7'si ortaokul, %10,0'u lise, %8,3'ü önlisans-lisans, %6,7'si lisansüstü mezundur. Yapılan Ki-kare testi sonucunda ailelerinde tek dil kullanılan ve iki dil kullanılan çocukların babalarının eğitim durumlarının istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık göstermediği belirlenmiştir ($x^2=3.834$, $p=0.429$).

Anne meslekleri incelendiğinde, tek dil kullananların annelerinin %85,0'i ev hanımı, %10,0'u işçi ve %5,0'i memur; iki dil kullananlarının annelerinin %90,0'i ev hanımı ve %10,0'u memurdur. Tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar, yapılan Ki-kare testi sonucunda annelerinin mesleklerine bağımlı olup gruplar arasında annelerinin mesleği ile aralarında bir ilişki olduğu belirlenmiştir. ($x^2=7.086$,

$p<0.05$). Anneleri işçi olan grupta tek dil kullanılırken, anneleri memur olan çocuklarda iki dil kullanımını daha yoğunudur.

Baba meslek durumları incelendiğinde ise, tek dil kullananların babalarının %13,3'ü çiftçi, %46,7'si işçi, %13,3'ü memur ve %26,7'si serbest meslek; iki dil kullananların babalarının %36,7'si çiftçi, %21,7'si işçi, %16,7'si memur ve %25,0'i serbest meslektir. Yapılan Ki-kare testi sonucunda tek dil kullananlar ile iki dil kullananların babalarının meslekleri ile aralarında ilişki vardır ($\chi^2=12.276$, $p<0.05$). Babaları çiftçi olan çocuklarda iki dil kullanımının yoğunluğu köyde yaşamaları ile ilişkilendirilirken, babaları işçi olan çocukların ağırlıklı olarak tek dil kullanmaları şehir merkezinde yaşıyor olmaları ile ilişkilendirilebilir. Bu durum ikamet edilen yerin çocuklarda kullanılan dil veya dillerin sayısını etkilediğini göstermektedir.

Tablo 3. Tek dil ve iki dil kullananların kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra sayısı ve aile yapısı dağılımının ki-kare testi sonuçları

	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test pdeğeri	
	Sayı	%	Sayı	%		
Kardeş Sayısı Değişkeni	Kardeşi Yok	6	10.0	8	13.3	$\chi^2=0.710$ $p=0.871$
	1 Kardeş	24	40.0	21	35.0	
	2 Kardeş	21	35.0	20	33.3	
	3 ve Daha Fazla	9	15.0	11	18.3	
Kardeşler Arasındaki Sıra Sayısı	İlk Çocuk	16	26.7	18	30.0	$\chi^2=0.549$ $p=0.760$
	Ortancalardan Biri	10	16.7	12	20.0	
	Son Çocuk	34	56.7	30	50.0	
Aile Yapısı	Çekirdek aile	56	93.3	42	70.0	$\chi^2=10.909$ $p<0.05$
	Geniş aile	4	6.7	18	30.0	

Tablo 3' te kardeş sayısı, kardeşler arası sıra sayısı ve aile yapısı değişkenleri incelenmiş ve tek dil kullananların %10,0'unun tek çocuk, %40,0'inin bir kardeşi, %35,0'inin iki kardeşi ve %15,0'inin 3 ve daha fazla kardeşi olduğu; iki dil kullananların %13,3'ünün tek çocuk, %35,0'inin bir kardeşi, %33,3'ünün iki kardeşi ve %18,3'ünün 3 ve daha fazla kardeşi olduğu bulguları Tablo'da verilmiştir. Ki-kare testiyle tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar karşılaştırılmış ve kardeş sayısı açısından aralarında anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2=0.710$, $p=0.871$).

Tek dil kullananların %26,7'si ilk çocuk, %16,7'si ortancalardan biri ve %56,7'si son çocuk; iki dil kullananların %30,0'u ilk çocuk, %20,0'si ortancalardan biri ve %50,0'si son çocuktur. Ki-kare testi

ile tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar karşılaştırılmış, gruplar arasında kardeş sayısı açısından anlamlı bir farklılık görülmemiştir ($\chi^2=0.549$, $p=0.760$).

Tek dil kullananların aile yapıları incelenmiş, %93,3'ü çekirdek ailede, %6,7'si geniş ailede; iki dil kullananların %70,0'i çekirdek ailede ve %30,0'u geniş ailede yaşadığı belirlenmiştir. Tek dil kullanan çocukların aileleri ile iki dil kullanan çocukların aileleri incelenmiş, yapılan Ki-kare testi sonucunda aile yapısına bağlı oldukları ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=10.909$, $p<0.05$). Bu durum geniş aile olarak yaşayan ailelerde kök ailelerin varlığının aile içinde iki dil kullanımını etkilediği ile ilişkilendirilmiştir.

Tablo 4. İki dilli ve tek dilli çocukların okul öncesi eğitim alma durumu ve kitap okuma durumları

	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)			
	Sayı	%	Sayı	%		
Okul Öncesi Eğitim Alma Durumu	Yok	38	63.3	31	51.7	
	Okul Öncesi	14	23.3	19	31.7	
	Okul Öncesi Eğitim	6	10.0	10	16.7	$\chi^2=2.401$ $p=0.493$
	Almış 1. Sınıf					
	Okul Öncesi Eğitim	2	3.3	0	0.0	
	Almamış 1. Sınıf					
Kitap Okuma Süreleri	Her gün	6	10.0	9	15.0	
	Gün aşırı	7	11.7	4	6.7	
	Haftada 1-2 kez	13	21.7	7	11.7	$\chi^2=4.166$ $p=0.384$
	Haftada 1'den az	16	26.7	22	36.7	
	Hiçbir zaman	18	30.0	18	30.0	
	Her gün	6	10.0	9	15.0	

Tek dil kullananların okul durumlarına bakıldığında %63,3'ünün okula gitmediği, %23,3'ünün okul öncesi eğitim kurumuna gittiği, %10,0'ının okul öncesi eğitim görmüş 1.sınıf öğrencisi olduğu ve %3,3'ünün okul öncesi eğitim görmemiş olup 1.sınıfa gittiği; iki dil kullananların ise %51,7'sinin okula gitmediği, %31,7'sinin okul öncesi eğitim kurumuna gittiği, %16,7'sinin okul öncesi eğitim görmüş 1.sınıf öğrencisi olduğu belirlenmiştir. Yapılan Ki-kare testiyle tek dil kullanan çocuklar ile iki dil kullanan çocuklar arasında okul değişkeni açısından anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2=2.401$, $p=0.493$).

Ebeveynlerin çocukla kitap okuma değişkeni gruplar arasında incelenmiş, tek dil kullananların ebeveynlerinin %10,0'ının her gün, %11,7'sinin gün aşırı, %21,7'sinin haftada 1-2 kez, %26,7'sinin

haftada 1'den az olacak şekilde çocukla kitap okuduğu ve %30'unun hiçbir zaman çocukla kitap okumadığı; iki dil kullananların ebeveynlerinin %15.0'i her gün, %6.7'sinin gün aşırı, %11.7'sinin haftada 1-2 kez, %36.7'sinin haftada 1'den az çocukla kitap okuduğu ve %30'unun hiçbir zaman çocukla kitap okumadığı belirlenmiştir. Yapılan Ki-kare testi sonucunda her iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı görülmüştür ($\chi^2=4.166$, $p= 0.384$).

Tablo 5. Çocukların ekran kullanımına ilişkin dağılımlarının ki-kare testi sonuçları

	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test p değeri
	Sayı	%	Sayı	%	
Aileye göre çocuğun ekran süresi					
Çok fazla zaman ayırır	16	26.7	11	18.3	$\chi^2=3.016$
Biraz zaman ayırır	18	30.0	22	36.7	$p=0.389$
Fazla zaman ayırmaz	8	13.3	13	21.7	
Çok az zaman ayırır	18	30.0	14	23.3	
Ekran başında geçirilen süre					
0-2 saat					
3-4 saat	22	36.7	15	25.0	$\chi^2=3.503$
5-6 saat	21	35.0	27	45.0	$p=0.320$
6 saatten fazla	15	25.0	13	21.7	
	2	3.3	5	8.3	
Ekran kullanmaya başlama yaşı					
	12	20.0	16	26.7	$\chi^2=4.122$
0-2 yaş	48	80.0	41	68.3	$p=0.127$
3-4 yaş	0	0.0	3	5.0	
4 yaştan sonra					
Ekranı kiminle kullandığı					
Yalnız	22	36.7	12	20.0	$\chi^2=7.021$
Anne veya baba ile	12	20.0	24	40.0	$p<0.05$
Kardeş veya arkadaşları ile	26	43.3	24	40.0	

Tablo 5 incelendiğinde gruplarda çocukların ekran kullanım süresi incelenmiş, tek dil kullananların %26,7'sinin çok fazla zaman ayırdığı, %30,0'unun biraz zaman ayırdığı, %13,3'ünün fazla zaman ayırmadığı ve %30,0'unun çok az zaman ayırdığı; iki dil kullananların ise %18,3'ü çok fazla zaman

ayırıldığı, %36,7'sinin biraz zaman ayırıldığı, %21,7'sinin fazla zaman ayırmadığı ve %23,3'ünün çok az zaman ayırıldığı görülmüştür. Elde edilen bulgular iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir ($\chi^2=3.016$, $p=0.389$). Ekran başında geçirilen süreye bakıldığında tek dil kullananların %36,7'sinin 0-2 saat, %35,0'inin 3-4 saat, %25,0'inin 5-6 saat ve %3,3'ünün 6 saatten fazla zaman, iki dil kullananların ise %25,0'inin 0-2 saat, %45,0'inin 3-4 saat, %21,7'sinin 5-6 saat ve %8,3'ünün 6 saatten fazla zaman geçirdiği bulundu. Gruplar arasında ilişki görülmedi ($\chi^2=3.503$, $p=0.320$). Tek dil kullananların %20,0'si 0-2 yaş, %80,0'i 3-4 yaş; iki dil kullananların ise %26,7'si 0-2 yaş, %68,3'ü 3-4 yaş ve %5,0'inin 4 yaştan sonra ekranı kullanmaya başladığı bulundu. Elde edilen bulgular iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığını göstermiştir ($\chi^2=4.122$, $p=0.127$). Tek dil kullananların %36,7'si yalnız, %20,0'si anne veya babalarıyla, %43,3'ü kardeş veya arkadaşlarıyla; iki dil kullananların ise %20,0'si yalnız, %40,0'ı anne veya babalarıyla, %40,0'ı kardeş veya arkadaşlarıyla ekranı kullandıkları belirlenmiştir. Elde edilen bulgular iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğunu göstermiştir ($\chi^2=7.021$, $p<0.05$).

Tablo 6. Çocukların alıcı dil puanı bölümlerinden aldığı puanların dağılımlarının ki-kare testi sonuçları

Alıcı Dil Bölümleri	Tek Dil Kullananlar		İki Dil Kullananlar		Test
	(n=60)		(n=60)		p değeri
	Sayı	%	Sayı	%	
İyi	0	0.0	4	6.7	
Ortalama üstü	9	15.0	5	8.3	$\chi^2=6.757$
Ortalama	24	40.0	30	50.0	$p=0.344$
Ortalama altı	22	36.7	16	26.7	
Zayıf	5	8.4	5	8.4	

Grupların alıcı dil bölümleri dağılımı incelenmiş bulgular Tablo 6'da verilmiştir. Tek dil kullananların %15,0'i ortalama üstü, %40,0'ı ortalama, %36,7'si ortalama altı ve %8,4'ü zayıf; iki dil kullananların %6,7'si iyi, %8,3'ü ortalama üstü, %50,0'si ortalama, %26,7'si ortalama altı ve %8,4'ü zayıf bölümdedir. Yapılan Ki-kare testinden elde edilen bulgular, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olmadığı, tek dil kullananlar ile iki dil kullananların alıcı dil bölümlerinin benzer olduğu belirlenmiştir ($\chi^2=6.757$, $p=0.344$). Çalışmaya katılan çocukların alıcı dil bölümleri incelendiğinde iki dil kullanımı ile tek dil kullanımının alıcı dil üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 7. Çocukların ifade edici dil puanı bölümlerinden aldığı puanların dağılımlarının ki-kare testi sonuçları

İfade Edici Dil Bölümleri	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test p değeri
	Sayı	%	Sayı	%	
Ortalama üstü	3	5.0	4	6.7	
Ortalama	27	45.0	30	50.0	$\chi^2=1.878$
Ortalama altı	18	30.0	12	20.0	$p=0.758$
Zayıf	12	20.0	12	20.0	
Çok zayıf	0	0.0	2	3.3	

Tablo 7’de iki grupta yer alan çocukların ifade edici dil puanı bölümleri incelendiğinde, tek dil kullananların %5,0’i ortalama üstü, %45,0’i ortalama, %30,0’u ortalama altı, %20,0’si zayıf; iki dil kullananların %6,7’si ortalama üstü, %50,0’si ortalama, %20,0’si ortalama altı, %20,0’si zayıf ve %3,3’ü çok zayıf bölümde yer almaktadır. Ki-kare testi sonucunda iki grup çocuk arasında ifade edici dil puanı bölümleri açısından anlamlı bir farklılık olmadığı belirlenmiştir ($\chi^2=1.878$, $p=0.758$). Çalışmaya katılan çocukların ifade edici dil bölümleri incelendiğinde iki dil kullanımı ile tek dil kullanımının ifade edici dil üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür.

Tablo 8. Çocukların Sözel Dil Puanı Bölümlerinin Dağılımının Ki-Kare Testi Sonuçları

Sözel Dil Bölümleri	Tek Dil Kullananlar (n=60)		İki Dil Kullananlar (n=60)		Test p değeri
	Sayı	%	Sayı	%	
Ortalama üstü	0	0.0	10	16.7	
Ortalama	35	58.4	22	36.7	$\chi^2=15.883$
Ortalama altı	10	16.7	17	28.3	$p<0.05$
Zayıf	15	25.0	7	11.7	
Çok zayıf	0	0.0	4	6.7	

Tablo 8 incelendiğinde çocuklardan tek dil kullananların %58,4’ü ortalama, %16,7’si ortalama altı, %25,0’i zayıf; iki dil kullananların %16,7’si ortalama üstü, %36,7’si ortalama, %28,3’ü ortalama altı, %11,7’si zayıf ve %6,7’si çok zayıf bölümde yer almaktadır. Yapılan Ki-kare testiyle tek dil

kullananlar ile iki dil kullananların sözel dil bölümleri açısından karşılaştırılmış iki dil kullanan gruptan kaynaklı istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur ($\chi^2=15.883$, $p<0.05$). Çalışmaya katılan çocukların sözel dil performansı bölümleri incelendiğinde tek dil kullananlarda “zayıf” ve “ortalama” ağırlıklı olduğu, iki dil kullananlarda ise ortalama “altı” daha yoğundur. Bununla beraber tablo incelediğinde sözel dil performansı bölümünde tek dilli çocuklarda “ortalama üstü” ve “çok zayıf” düzeyinde çocuk bulunmazken, iki dilli grupta azımsanmayacak oranda olduğu görülmektedir.

Tablo 9. *Tek Dil Kullananlarda Kitap Okuma Süresi ile Alıcı Dil ve İfade Edici Dil Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması*

Puan Türü	Kitap okuma süresi					Test p değeri
	Her gün (n=6)	Gün aşırı (n=7)	Haftada 1-2 kez (n=13)	Haftada 1'den az (n=16)	Hiçbir zaman (n=18)	
	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	
Alıcı dil puanı	101.33±13.76	100.57±16.91	95.54±11.77	90.75±9.07	94.56±11.51	F: 1.326 p=0.272
İfade edici dil puanı	87.00±11.35	84.57±8.26	94.92±11.74	88.56±10.33	91.67±12.09	F: 1.325 p=0.272

Tek dil kullananlarda kitap okuma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 9'da gösterilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonucunda kitap okuma süresinin alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarını etkilemediği bulundu (F: 1.326 $p=0.272$; F: 1.325 $p=0.272$).

Tablo 10. *Tek dil kullananlarda ekranı kullanma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarının karşılaştırılması*

Puan Türü	Ekranı kullanım süresi				Test p değeri
	0-2 saat (n=22)	2-4 saat (n=21)	4-6 saat (n=15)	6 saatten fazla (n=2)	
	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	
	96.82±9.75	97.10±13.19	90.67±12.99	89.50±14.85	F: 1.172 p=0.328

Alıcı dil					
puanı					
İfade edici dil	94.14±10.80	89.05±11.21	87.00±11.64	84.50±0.71	F: 1.597
puanı					p=0.200

Tek dil kullananlarda ekranı kullanma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları ANOVA testi ile karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 10'da gösterilmiştir. Ekranı kullanım süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak fark bulunmamıştır (F: 1.172 p=0.328; F: 1.597 p=0.200).

Tablo 11. Tek dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarının karşılaştırılması

Puan Türü	Ekranı kullanma yaşı		Test p değeri
	0-2 yaş (n=12)	2-4 yaş (n=48)	
	ort±ss	ort±ss	
Alıcı dil puanı	92.00±12.48	95.92±11.94	t:-1.007 p=0.318
İfade edici dil puanı	98.75±12.48	88.13±9.95	t:3.142 p<0.05

Tek dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 11'de gösterilmiştir. Yapılan t-testi sonucunda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmadı (t: -1.007 p=0.318). Ekranı kullanma yaşı ile ifade edici dil puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulundu (t: 3.142 p<0.05). Farkın 0-2 yaş aralığında olan gruptan kaynaklandığı görüldü. Görülen bu fark ekran kullanımının 0-2 yaş dönemindeki ifade edici dil puan ortalamasının, 2-4 yaş grubundaki çocukların ifade edici dil puanı ortalamalarından daha fazla olduğu ve ekran kullanımının 2-4 yaş aralığında ifade edici dil gelişimi üzerindeki olumsuz etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir.

Tablo 12. Tek Dil Kullananlarda Kitap Okuma Süresi ile Alıcı Dil ve İfade Edici Dil Puan Ortalamalarının Karşılaştırılması

Puan Türü	Kitap okuma süresi					Test p değeri
	Her gün (n=9)	Gün aşırı (n=4)	Haftada 1-2 kez (n=7)	Haftada 1'den az (n=22)	Hiçbir zaman (n=18)	
	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	
Alıcı dil puanı	105.11±12.11	98.75±14.08	108.29±16.12	94.09±13.31	87.00±9.52	F: 5.381 p<0.05
İfade edici dil puanı	101.44±8.62	96.75±17.21	98.00±9.88	93.23±12.95	83.56±13.83	F: 3.817 p<0.05

İki dil kullananlarda kitap okuma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 12'de gösterilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonucunda kitap okuma süresinin alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir fark oluşturduğu belirlenmiştir (F: 5.381 p<0.05; F: 3.817 p<0.05). Farkın hangi gruplar arasında olduğunu belirlemek için çoklu karşılaştırma testlerinden "Tukey" testi uygulanmış ve analiz sonucunda haftada bir-iki kez ve her gün kitap okuyan grupların, kitap okuma süreleri hiçbir zaman, gün aşırı, haftada 1'den az kitap okuyan gruplara kıyasla alıcı dil puan ortalamaları daha yüksek bulunmuştur.

Tablo 13. İki dil kullananlarda ekran kullanım süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarının karşılaştırılması

Puan Türü	Ekran kullanım süresi				Test p değeri
	0-2 saat (n=15)	2-4 saat (n=27)	4-6 saat (n=13)	6 saatten fazla (n=5)	
	ort±ss	ort±ss	ort±ss	ort±ss	
Alıcı dil puanı	94.80±13.50	100.04±12.78	91.85±16.28	83.60±11.50	F: 2.566 p=0.064

İfade edici dil puanı	94.67±15.70	94.11±13.53	87.69±13.19	88.00±10.65	F: 0.939 p=0.428
------------------------------	-------------	-------------	-------------	-------------	---------------------

İki dil kullananlarda ekranı kullanma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 13'te gösterilmiştir. Yapılan ANOVA testi sonucunda ekranı kullanım süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları üzerinde istatistiksel olarak anlamlı bir etki bulunmamıştır (F:2.566 p=0.064; F: 0.939 p=0.428).

Tablo 14. İki dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarının karşılaştırılması

Puan Türü	Ekranı kullanma yaşı			Test p değeri
	0-2 yaş (n=16)	2-4 yaş (n=41)	4 yaştan sonra (n=3)	
	ort±ss	ort±ss	ort±ss	
Alıcı dil puanı	97.00±14.63	95.15±14.66	94.00±6.93	F:0.114 p=0.893
İfade edici dil puanı	96.63±14.77	90.66±13.37	92.67±15.31	F:1.073 p=0.349

İki dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları karşılaştırılmış olup, bulgular Tablo 14'te gösterilmiştir. Yapılan ANOVA testiyle ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmamıştır (F:0.114 p=0.893; F: 1.073 p=0.349).

TARTIŞMA

Araştırmaya katılan çocukların sosyo-demografik özellikleri Tablo 1'de incelenmiştir. Cinsiyet faktörü yönünden incelendiğinde kızların %45,5'i tek dil, %54,5'i ise iki dil; erkeklerin %55,6'sı tek dil, %44,4'ü ise iki dil kullanmaktadır. Burada araştırmaya katılan çocukların cinsiyet açısından birbirine yakın iki gruptan oluştuğu görülmektedir. Tulu (2009), iki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişim puanlarının cinsiyet ile ilişkisi incelenmiş ve anlamlı fark olmasa da kız çocukların erkeklerden daha ileri oldukları belirlemiştir. Canan (2012), iki dilli kızların üstdil becerilerinin erkeklerden anlamlı derecede yüksek olduğu bulunmuştur. Yaş faktörü yönünden incelendiğinde ise tek dil kullananların yaş ortalamasının \bar{x} =54.80±15.83, iki dil kullananların yaş ortalamasının \bar{x} =60.48±14.74 olduğu belirlenmiştir. Tek dil kullananların %13,3'ü 24-36 ay, %20,0'si 36-48 ay,

%20,0'si 48-60 ay, %33,3'ü 60-72 ay, %13,3'ü 72-84 ay grubunda; iki dil kullananların %11,7'si 24-36 ay, %6,7'si 36-48 ay, %23,3'ü 48-60 ay, %35,0'i 60-72 ay ve %23,3'ü 72-84 ay grubunda yer almaktadır. Tek dil kullananlar ile iki dil kullananların yaşlarının birbirine benzer olduğu görülmüştür. Bu veriler iki grup çocuğun yaş ve cinsiyet açısından farklılık göstermediği ve birbirine benzer iki grup olduğu değerlendirilmiştir. Canan (2012), yapmış olduğu çalışmada üstdil becerileri işlemlerinde yalnızca küçük yaş grubu karşılaştırılmış ve tek dillilerin iki dillilerden daha yüksek performans gösterdikleri görülmüştür.

Yapılan analizler sonucunda tek dil kullananlar ile iki dil kullananların yaşadıkları yer değişkeni Tablo 2'de karşılaştırılmış, iki grup arasında istatistiksel olarak anlamlı bir fark olduğu bulunmuştur. Tek dil kullanan ailelerin ağırlıklı olarak şehir merkezinde yaşadıkları iki dil kullanan ailelerin ise ağırlıklı olarak köyde yaşadığı belirlenmiştir. Bu sonuçlara bakarak ailelerin şehir merkezinde ağırlıklı olarak tek dil (Türkçe'yi) tercih ettikleri yönünde değerlendirilmiştir. Koşan (2015), Araştırmasında okul öncesi eğitim desteği alan ve almayan çift dilli çocukların okula hazır bulunuşluk düzeylerine bakmış ve ailenin sosyo-ekonomik durumunun çocukların dil gelişiminde etkili olduğunu belirtmiştir. Görsel ayırt etme, başlangıç seslerini ayırt etme alt testleri, hikâye anlama ve matematik becerisi alanlarında üst sosyo-ekonomik grubun lehine anlamlı fark bulunmuştur.

Tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar karşılaştırılmış, gruplar arasında annenin eğitim durumu yönünden istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu ve bu farkın iki dilli çocukların anne eğitim düzeylerinden kaynaklandığı belirlenmiştir. Şeker (2010), yaptığı çalışmada Okul öncesi dönemde Türkçe ve yabancı dilde eğitim alan altı yaş çocukların Türkçe dil kullanım becerileri ile anne eğitim düzeyleri arasında ilişki olup olmadığına bakılmış ve eğitim düzeyi yüksek anneler lehine anlamlı fark olduğunu belirtmişlerdir. Buna karşın baba eğitim durumları incelenmiş ve baba eğitim düzeyinin çocukların dil gelişimi arasında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olmadığı belirlenmiştir. Tulu (2009), yapmış olduğu çalışmada iki dilli ve tek dilli 4-7 yaş çocukların dil gelişimlerine etki eden faktörlerden baba eğitim durumunun etkilerini incelemiştir. Gruplar arasında anlamlı bir farklılık olmadığı sonucuna ulaşmıştır.

Tek dil kullananlar ile iki dil kullanılan ailelerdeki çocukların annelerinin meslekleri incelenmiş, annelerinin mesleği ile gruplar arasında istatistiksel olarak anlamlı bir farklılık olduğu belirlenmiştir. Anneleri işçi olan grupta tek dil kullanılırken, anneleri memur olan çocuklarda iki dil kullanımını daha yoğun olduğu görülmüştür. Şeker (2010), Türkçe ve yabancı dil eğitimi alan 6 yaş grubu çocuklarının Türkçe dil kullanma becerileri ile anne çalışma durumu arasındaki ilişkiye bakılmış ve anlamlı bir fark bulunamamıştır. Tek dil kullananlar ile iki dil kullananların babalarının meslekleri Tablo 2'de karşılaştırılmış, aralarında anlamlı bir farklılık olduğu ve babaları çiftçi olan çocuklarda iki dil kullanımının yoğunluğu köyde yaşamaları ile ilişkilendirilirken, babaları işçi olan çocukların ağırlıklı

olarak tek dil kullanmalarının şehir merkezinde yaşıyor olmaları ile ilişkilendirilmiştir. Bu durum ikamet edilen yerin çocuklarda kullanılan dil veya dillerin sayısını etkilediğini göstermektedir.

Araştırmaya katılan çocuk gruplarının, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra sayısı ve aile yapıları Tablo 3'te incelenmiştir. Tek dil kullananlar ile iki dil kullanan ailelerin çocukları karşılaştırılmış, kardeş sayısı ve çocuklar arasında kaçınıcı sırada oldukları değişkenlerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Şeker (2010), 6 yaş grubu çocuklar ile yaptığı çalışmada kardeş sayısı faktörünün Türkçe dil kullanım becerileri üzerinde anlamlı bir farklılığa neden olmadığını belirtmiştir. Araştırmaya katılan çocuk gruplarının, aile yapıları karşılaştırılmış ve aralarında istatistiksel olarak anlamlı bir ilişki olduğu ve geniş aile yapılarında iki dil kullanımının daha yoğun olduğu görülmüştür. Tek dil kullananlar ile iki dil kullananlar arasında okul değişkeni ve çocukla kitap okuma sıklığı değişkenleri Tablo 4'te incelenmiş ve bu değişkenler açısından ilişki olmadığı görülmüştür. Tetik (2017), yapmış olduğu çalışmada diyaloga dayalı ve geleneksel birlikte kitap okuma ile düzenli kitap okumanın 4-5 yaş çocuklarında kelime bilgisi ve dil gelişimine olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Özellikle diyaloga dayalı okumanın çocuğun dil gelişim alanını daha fazla desteklediği sonucuna ulaşmıştır.

Grupların aileye göre çocuğun ekran kullanım süreleri Tablo 5'te incelenmiş, tek dil kullananlar ile iki dil kullananların ekran kullanma süreleri açısından benzer oldukları, gruplar arasında anlamlı ilişki olmadığı belirlenmiştir. Ancak tek dil kullananlar ile iki dil kullananların ekranı kiminle izlediği değişkeni açısından incelendiğinde gruplar arasında anlamlı farklılık olduğu görülmüştür. Yapılan bu karşılaştırmada iki dilli çocukların ağırlıklı olarak anne veya babaları ve kardeş veya arkadaşları ile izlediği belirlenirken, tek dilli çocuklarda yalnız ve kardeş veya arkadaşları ile kullandıkları belirlenmiştir. Karaca ve arkadaşları (2007), yapmış oldukları çalışmada televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda ebeveynlerin çoğunluğunun reklamların çocuğun, yaratıcılığını, hayal gücünü ve tüketim alışkanlıklarını olumsuz etkilediğini ve ayrıca çocukların algılama ve psikolojik gelişim süreçlerini olumsuz etkilemekle beraber dil gelişim problemlerine de neden olduğunu belirttiklerini ifade etmişlerdir.

Grupların alıcı dil bölümleri dağılımı Tablo 6'da incelenmiş ve tek dil kullananlar ile iki dil kullananların alıcı dil bölümlerinin benzer olduğu belirlenmiştir. Yine grupların ifade edici dil bölümleri Tablo 7'de incelenmiş ve grupların benzer olduğu, iki dil kullanımı ile tek dil kullanımının ifade edici dil bölümleri üzerinde belirgin bir farklılık oluşturmadığı görülmüştür. Grupların sözel dil performansı bölümü Tablo 8'de incelendiğinde, iki dil kullanan gruptan kaynaklı istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmuştur. Tulu (2009), yapmış olduğu çalışmada iki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişimine etki eden faktörler incelenmiş, tek dilli çocukların Peabody dil testinde iki dilli çocuklardan daha yüksek puan aldıklarını belirtmiştir. Şeker (2010), çalışmasında okul öncesi

dönemde yabancı dil ediniminin çocukların dil gelişimine katkısının olup olmadığı araştırılmıştır. Araştırmada Layza Eskinazi tarafından Türkçe'ye uyarlanan Language Processing Test (Dil Kullanım Ölçeği) kullanılmış ve okul öncesi eğitimi alan ve almayan 6 yaş grubu çocukların dil kullanım becerilerinin ölçülmesi amaçlanmıştır. Araştırma sonucunda bütün alt boyutlarda yabancı dil eğitimi alan çocukların anlamlı derecede daha yüksek puan aldıkları belirtilmiştir. Canan (2012), Okul Öncesi Dönem Çocuklarda İki Dilliliğin Zihin Kuramı Gelişimi Üzerine Etkisi çalışmasında İki dilli ve tek dilli çocukların dil gelişim düzeyleri incelenmiş ve çocukların almış olduğu TEDİL puanları arasında anlamlı fark bulunamamıştır. Ancak çalışma kapsamında çalışmaya dahil edilen iki dilli ve tek dilli çocukların zihin kuramı gelişimi puanları arasında iki dilli çocuklar lehine anlamlı fark bulunmuştur. Koşan (2015), yapmış olduğu araştırmada okul öncesi eğitim alan ve almayan iki dilli çocukların okula hazır bulunuşluklarında; evde sıklıkla konuşulan dilin anlamlı farklılık yarattığı, bu farkın evde yalnızca Türkçe konuşanlar lehine olduğunu belirtmiştir.

Tek dil kullananlarda kitap okuma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 9'da karşılaştırılmış olup, yapılan istatistiksel analiz sonucunda kitap okuma süresinin alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamalarını etkilemediği görülmüştür. İki dil kullananlarda kitap okuma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 12'de karşılaştırılmış olup, yapılan istatistiksel analiz sonucunda kitap okuma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Haftada bir-iki kez ve her gün kitap okuyan grupların, kitap okuma süreleri hiçbir zaman, gün aşırı, haftada 1'den az kitap okuyan gruplara kıyasla alıcı dil puan ortalamalarının daha yüksek olduğu bulunmuştur. Düzenli kitap okumanın alıcı dil gelişimi üzerindeki etkisi belirlenmiştir. Ping (2012), okul öncesi dönem çocuklarında diyaloga dayalı kitap okumada grup etkisinin dil öğrenimini arttırdığını belirtmiştir. Tetik (2017), yapmış olduğu araştırmada diyaloga dayalı ve geleneksel birlikte kitap okuma ile düzenli kitap okumanın 4-5 yaş çocuklarında kelime bilgisi ve dil gelişimine olumlu etkisi olduğunu belirtmiştir. Özellikle diyaloga dayalı okumanın çocuğun dil gelişim alanını daha fazla desteklediği sonucuna ulaşmıştır. Erdoğan ve arkadaşları (2017), Ev Merkezli Diyaloga Dayalı Okumanın 4-5 Yaş Çocuklarının Dil Gelişimine Olan Etkileri adlı çalışmalarında ev merkezli diyaloga dayalı okumanın 4-5 yaş çocuklarının alıcı ve ifade edici dil gelişimleri üzerindeki etkileri incelemişlerdir. Çalışma 32 ebeveyn ve çocuk ile yapılmış ve dil gelişim düzeyleri TEDİL aracı ile ölçülmüştür. Çalışma grubuna 6 hafta süresince haftada 3 gün olacak şekilde ebeveynlerin çocuklara diyaloga dayalı kitap okumaları istenmiş ve çalışma öncesi ve sonrası yapılan TEDİL sonuçları karşılaştırılmış ve diyaloga dayalı kitap okumanın çocukların dil gelişimlerini olumlu yönde etkilediğini belirtmişlerdir.

Tek dil kullananlarda ekranı kullanma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 10'da karşılaştırılmış ve yapılan istatistiksel analiz sonucunda çocukların ekranı kullanım süresi ile

alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. İki dil kullananlarda ekranı kullanma süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 13'te karşılaştırılmış ve çocukların ekranı kullanım süresi ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Karaca ve arkadaşları (2007), yapmış oldukları çalışmada televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini araştırmışlardır. Çalışma sonucunda ebeveynlerin çoğunluğunun reklamların çocuğun, yaratıcılığını, hayal gücünü ve tüketim alışkanlıklarını olumsuz etkilediğini ve ayrıca çocukların algılama ve psikolojik gelişim süreçlerini olumsuz etkilemekle beraber dil gelişim problemlerine de neden olduğunu belirttiklerini ifade etmişlerdir.

Tek dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 11'de karşılaştırılmış olup, ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark bulunmazken, ekranı kullanma yaşı ile ifade edici dil puan ortalaması arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olduğu görülmüştür. Farkın 0-2 yaş aralığında olan gruptan kaynaklandığı belirlenmiştir. Görülen bu fark ekran kullanımının 0-2 yaş döneminde ifade edici dil üzerinde olumlu etkisi olduğunu değil, 2-4 yaş grubunda ekran kullanımının ifade edici dil gelişimi üzerindeki olumsuz etkisinden kaynaklandığı düşünülmektedir. İki dil kullananlarda ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları Tablo 14'te karşılaştırılmış ve çocukların ekranı kullanma yaşı ile alıcı dil ve ifade edici dil puan ortalamaları arasında istatistiksel olarak anlamlı fark olmadığı belirlenmiştir. Tümkan (2007), çocuğun televizyon karşısında anneye olan sevgi ve ilgisinden ayrı, sosyal ve duygusal uyaranlardan yoksun bırakılmasının bebeğin (0-2 yaş) hem sosyal hem de dil gelişimini olumsuz etkilediğini belirtmiştir. Büyükbaykal (2007), televizyonun çocuğun sözcük dağarcığı gelişimine olumlu etkisi olduğunu ve ebeveynler tarafından seçilen eğitsel programların izletilmesi gerektiğini belirtmiştir. Kalan (2010), ebeveynlerin medya okuryazarlığı üzerine yaptığı çalışmada, ebeveynlerin medya okuryazarlığı hakkında kavram bilgisine sahip olmadıklarını belirtmiştir. Ayrıca çalışmada ebeveynlerin çocuklarını ekranın zararlarından korumak için çocuk kanallarını izlettirme yoluna gittiklerini belirtmiştir.

SONUÇ VE ÖNERLER

Yaptığımız bu çalışmada temelde erken çocukluk döneminde iki dilliliğin çocukların alıcı ve ifade edici dil gelişimine etkisi incelenmiştir. Araştırma sonucunda; iki dilli ve tek dilli çocukların alıcı dil, ifade edici dil becerileri ve sözel dil performansları karşılaştırılmış ve iki grup arasında anlamlı fark olmadığı görülmüştür. Araştırmada ayrıca çalışmaya dahil edilen her iki grubun dil gelişimlerine etki edebilecek diğer faktörler de ele alınmıştır. Bu faktörlerden; yaş, cinsiyet, baba eğitim düzeyi, kardeş sayısı, kardeşler arasındaki sıra sayısı, okul durumu, kitap okuma sıklığı, ekran kullanım süresi açısından anlamlı fark bulunmazken, çocukların yaşadığı yer, anne eğitim durumu, anne ve baba

mesleği, aile yapısı, çocukla kitap okuma sıklığı, ekran kullanma yaşı ve ekranı kiminle kullandığı değişkenleri açısından iki grup arasında iki dilli grup lehine anlamlı fark olduğu belirlenmiştir.

Elde edilen bu bilgiler ışığında aşağıdaki önerilerde bulunulmuştur.

- ✓ Kitap okuma sürelerinin ve yöntemlerinin alıcı ve ifade edici dil gelişimi üzerinde etkili olduğu dikkate alınarak özellikle ebeveynlerin diyaloga dayalı kitap okuma konusundaki farkındalıklarının arttırılmasına yönelik çalışmalar yapılması ve bu süresinin dil gelişim düzeylerine etkilerinin araştırılması,
- ✓ Anne eğitim düzeyinin ve ebeveyn mesleklerinin çocukların dil gelişimi üzerinde etkili olduğu dikkate alınarak bu farkı açıklamaya yönelik çalışmalar yapılması,
- ✓ Ekran kullanım süresi ve ekranın kiminle kullanıldığına çocukların alıcı ve ifade edici dil düzeyleri üzerindeki etkileri dikkate alınarak aile eğitim programları ve kamu spotlarının oluşturularak farkındalıkları arttırmaya yönelik çalışmalar yapılması,
- ✓ Ekran kullanma yaşının dil gelişimi üzerindeki etkisi dikkate alınarak erken çocukluk döneminde çocukların ekran kullanımının kontrolüne yönelik aile eğitim programlarının yapılması,
- ✓ Farklı örneklemeler üzerinde tek dil ve iki dil kullanan ebeveynlerin çocuklarının dil gelişim düzeylerinin incelenmesi,
- ✓ İki dilli ve tek dilli çocuklarda erken dönemde sözel dil performansındaki farklılıklar dikkate alınarak, çocukların erken dönemde dil performansını etkileyen başka unsurların belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması,
- ✓ Yapılacak yeni çalışmalarda erken çocukluk döneminde dil gelişimini etkileyen unsurların araştırılması,
- ✓ İki dilli ailelerde ya da toplumlarda yaşayan çocukların tek dilli aile ya da toplumlarda yaşayan çocuklarla farklı değişkenler ile karşılaştırılarak dil gelişimlerinin incelenmesi,
- ✓ Erken çocukluk döneminde özellikle dijital teknolojinin çocukların dil gelişimi üzerindeki etkisini incelemeye yönelik karşılaştırmalı çalışmalar yapılması,
- ✓ Çocuklarda ikinci bir dil öğretilmesinde kullanılacak alternatif yöntemlerin belirlenmesine yönelik çalışmalar yapılması,
- ✓ Yapılacak çalışmalarda güncel ve yeni uyarlanmış dil gelişim testlerinin kullanılması önerilir.

KAYNAKÇA

Büyüköztürk, Ş. (2014). *Bilimsel Araştırma Yöntemleri*. Ankara: Pegem Akademi.

Büyükbaykal, G. (2007). "Televizyonun çocuklar üzerindeki etkileri". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty Of Communication Journal*, (28): 31-44.

- Byers-Heinlein, K., Fennell, C.T., Werker, J.F. (2013). "The development of associative word learning in monolingual and bilingual infants. *Bilingualism*": *Language And Cognition*, 16(1): 198-205.
- Canan, N. (2012). "Okul Öncesi Dönem Çocuklarda İki Dilliliğin Zihin Kuramı Gelişimi Üzerine Etkisi". Yüksek Lisans Tezi, Maltepe Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Doğan, H. (2017). "İki Dilli Öğrencilerin Türkçe Yazılı Anlatım Becerilerinin Geliştirilmesine Yönelik Bir Araştırma (Şanhurfa Örneği)". Yüksek Lisans Tezi, Gazi Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Erdoğan, S., Şimşek Bekir, H., Erdoğan Aras, S. (2005). "Alt sosyoekonomik bölgelerde ana sınıfına devam eden 5-6 yaş grubundaki çocukların dil gelişim düzeylerine bazı faktörlerin etkisinin incelenmesi". *Çukurova Üniversitesi Sosyal Bilimler Enstitüsü Dergisi*, 14 (1): 231-46.
- Erdoğan, N.I., Şimşek, Z.C., Canbeldek, M. (2017). "Ev merkezli diyaloga dayalı okumanın 4-5 yaş çocuklarının dil gelişimine olan etkileri". *GEFAD*, 37(2): 789-809.
- Kalan, Ö.G. (2010). "Medya okuryazarlığı ve okul öncesi çocuk: ebeveynlerin medya okuryazarlığı bilinci üzerine bir araştırma". *İstanbul Üniversitesi İletişim Fakültesi Dergisi | Istanbul University Faculty Of Communication Journal*, 1(39): 59-73.
- Karaca, Y., Pekyaman, A., Güney, H. (2007). "Ebeveynlerin televizyon reklam içeriklerinin çocuklar üzerindeki etkilerini etik açıdan algılamalarına yönelik bir araştırma". *Sosyal Bilimler Dergisi*, 9(2): 233-50.
- Karlı, Y. (2015). "Bilişsel Esneklik, İki Dillilik ve Üstbilişsel Kararlar Arasındaki Gelişimsel Bağlantılar". Yüksek Lisans Tezi, İstanbul Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, İstanbul.
- Kol, S. (2011). "Erken çocuklukta bilişsel gelişim ve dil gelişimi". *Sakarya Üniversitesi Eğitim Fakültesi Dergisi (SUEFD)*, 21: 1-21.
- Koşan, Y. (2015). "Okul Öncesi Eğitimin İki Dilli Çocukların Okula Hazır Bulunuşluklarına Etkisinin İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Hacettepe Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, Ankara.
- Köktürk, Ş., Eyri, S. (2013). "Dilbilim ve göstergebilim: Ferdinand De Saussure ve göstergebilimi anlamak". *SAÜ Fen-Edebiyat Dergisi*, 2: 123-36.
- Morris, C. (2002). *Psikolojiyi Anlamak*. Ankara: Türk Psikologlar Derneği Yayınları (Aktr. Canan, N. 2012).
- Ping, M.T. (2014). "Group interactions in dialogic book reading activities as a language learning context in preschool". *Learning, Culture And Social Interaction*, 3(2): 146-58.
- Sağlam, M. (2015). "Bebeklik dönemi gelişiminde işitme algısı". *İnönü Üniversitesi Sağlık Bilimleri Dergisi*, 4 (1): 26-31.
- Seçer, İ. (2017). *SPSS ve LISREL ile Pratik Veri Analizi Analiz ve Raporlaştırma*. Ankara: Anı Yayınları.
- Şeker, P.T. (2010). "Okul Öncesi Dönemde Yabancı Dil Öğretiminin Dilsel Gelişim Alanına Katkılarının İncelenmesi". Yüksek Lisans Tezi, Dokuz Eylül Üniversitesi, Eğitim Bilimleri Enstitüsü, İzmir.

- Tetik, G., Erdoğan, N.I. (2017). “Diyaloğa dayalı okumanın 48-60 aylık çocukların dil gelişimine etkisi”. *Kastamonu Eğitim Dergisi*, 25(2): 535-50.
- Temiz, G. (2002). “Okulöncesi Eğitimin Çocuğun Dil Gelişimine Olan Etkisi”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Topbaş, S., Güven S. (2013). *Test Of Early Language Development-Third Edition (Teld-3), Türkçe Erken Dil Gelişim Testi (TEDİL), Kullanım Kılavuzu*. Ankara: Detay Yayıncılık.
- Tulu, Y. (2009). “Ana Dili Türkçe Olan ve Ana Dili Türkçe Olmayan (İki Dilli) 4–7 Yaş Çocukların Dil Düzeylerine Etki Eden Faktörlerin İncelenmesi”. Yüksek Lisans Tezi, Selçuk Üniversitesi, Sosyal Bilimler Enstitüsü, Konya.
- Tümkan, F. (2007). “Televizyondaki şiddetin çocuk üzerindeki etkisi”. *KKTC Milli Eğitim Dergisi*, 1: 67-88.
- Url:1. *Languages of the World*. 14 Mayıs 2019 tarihinde <https://www.ethnologue.com/country/tr> adresinden erişildi.
- Yavuzer, H. (2016). *Çocuk Psikolojisi*, İstanbul: Remzi Kitabevi.
- Yüksel, B., Yaşar, M.C. (2010). “Acquisition of Turkish of Russian-Turkish bilingual children in early childhood”. *Journal Of Human Sciences*, 7(1): 635-46.